

SUOMI TOISENA KIELENÄ (S2)-OPETUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA, Ranua

Äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia lapsia varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kutsutaan tässä opetussuunnitelman liitteessä maahanmuuttajalapsiksi, monikielisiksi lapsiksi tai monikulttuurisiksi lapsiksi. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sisällöllistä toteutumista ohjaavat valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet ja näihin pohjautuen Ranuan kunnan vastaavat suunnitelmat. Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus järjestetään tavallisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä.

Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella edistetään lasten kotoutumista ranualaiseen/ suomalaisen yhteiskuntaan sekä tuetaan lasten mahdollisuutta oppia suomea toisena kielenä luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Tavoitteena on, että lapsi pystyy ilmaisemaan itseään, ymmärtää ja tulee ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Lapsi tarvitsee myös opetusta kielen omaksumiseen ja käyttöön. Opetuksen lähtökohtina ovat lasten osallisuus, toiminnallisuus ja leikki. Puheen ja kielen kehityksen tukena käytetään kuvia ja tukiviittomia. S2 - opetuksen tavoitteena varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on kehittää lapsen suomen kielen taitoa ja kielellistä tietoisuutta.

S2-opetus varhaiskasvatuksessa luo pohjaa lapsen siirtymiselle esi- ja perusopetukseen. Se tukee lapsen kaksikielistä identiteettiä ja hyvää itsetuntoa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on opettaa, ohjaa ja konsultoi ryhmiä, joissa on monikielisiä lapsia, mutta jokainen ryhmässä työskentelevä aikuinen on tärkeässä, päivittäisessä roolissa suomen kielen oppimisen tukemisessa.

Äidinkielen (ensikielen)tukeminen vahvistaa lapsen toiminnallista kaksikielisyyttä. Ensikieli on tärkeä osa ihmisen identiteettiä. Se on kommunikaation ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla voidaan jakaa kokemuksia ja ymmärtää toisten kokemuksia. Se ei ole vain sanojen ja kieliopin osaamista, vaan kielensävyjen, tunnetilojen ja kielentajun tuntemusta. Kielen avulla yksilö rakentaa vuorovaikutustaan sekä kiinnittyy ryhmään ja kulttuuriin. Kielellä on myös tärkeä sosiaalinen ja kasvatuksellinen tehtävä. Yhteistä kieltä tarvitaan kodin lisäksi tärkeiden sukulaisuhteiden ylläpitämiseen. Lapsella on oikeus omaan äidinkieleen ja kaksikielisessä perheessä hänellä on oikeus molempien vanhempiensa kieliin. On luontevaa, että syntyperältään erikieliset vanhemmat puhuvat lapselleen omaa äidinkieltään. Kahden kielen taitajaksi kehittyäkseen lapsi tarvitsee kuitenkin tukea. Vanhemmat ovat lapsen tärkeimmät opettajat.

Ensikielen vahvistaminen ja sen arvostaminen on paras tapa ohjata monikielisyyteen.

Aktiivinen kielten tukeminen tarvitsee avoimen ja äidinkieliä arvostavan ilmapiirin. Kannustavassa ilmapiirissä lapsi voi olla ylpeä osaamistaan kielistä. Lapsen kielellisillä taidoilla on myös merkitystä hänen asemaansa sosiaalisessa yhteisössä, erityisesti toisten lasten seurassa. Kun lapsi kokee, että hän voi käyttää kaikkia kieliään monipuolisesti hänen identiteettinsä kaksikielisenä henkilönä vahvistuu.

Lapsi toisen kielen oppijana

Terveet lapset pystyvät omaksumaan syntymästään saakka useita kieliä. Yhä useampi lapsi syntyy kaksikieliseen perheeseen. Kaksikieliseksi kasvaminen voi tapahtua joko samanaikaisesti tai peräkkäisesti, jolloin toinen kieli opitaan ensi kielen jälkeen. Kaksikielisyyteen kasvamisen prosessi vaatii runsaasti aikaa.

Toisen kielen omaksumisessa erotetaan kehitysvaiheita. Lapsi jatkaa puhetta osaamallaan kielellä, vaikka on havainnut eri kielet. Nonverbaali-vaiheessa lapsi kommunikoi elein ja ilmein sekä mahdollisesti muutamalla sanalla ja pyrkii olemaan vuorovaikutuksessa aktiivisesti. Vaiheen merkitys on uuden kielen kannalta aktiivisessa havainnoinnissa, hiljaisessa harjoittelussa ja ymmärtämisen karttumisessa. Tämän jälkeen lapsi alkaa käyttää uutta kieltä sähkösanomatyyllisesti, kaavamaisesti (yhden sanan ilmaisut, nimeäminen, jäljittelevät ilmaisut). Viimeksi kehittyy produktiivinen kielen käyttö eli ilmaisujen yhdistely ja omien lauseitten tuottaminen. Tässä kehityksellisessä vaiheessa (ns. välikielen kausi) lapsen puheessa ilmenee vielä (kehityksellisiä) virheitä ja ääntämyksessä kuuluu ensikielen vaikutus. Lapsi voi käyttää tietoisesti kahta kieltä saman keskustelun aikana.

Lapset omaksuvat toista kieltä yksilöllisesti. Omaksumiseen vaikuttavat mm. persoonallisuuteen liittyvät tekijät (ikä, kielellinen lahjakkuus, motivaatio, asenteet, sosiaalisuus, avoimuus) sekä kulttuuritekijät. Kielen omaksumisen prosessissa on paljon samaa kuin ensikielen omaksumisessa: tunnista, käytä, korjaa. Omaksumisen vaiheet voivat mennä päällekkäin tai olla eri järjestyksessä. Vaiheesta toiseen siirtyminen saattaa lapsesta riippuen kestää muutamasta kuukaudesta vuoteen. Sujuvuus kehittyy nopeammin kuin tarkkuus ja monipuolisuus.

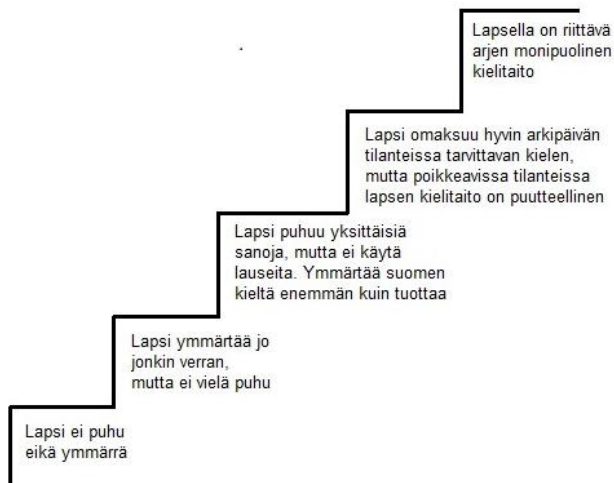
Sosiaalinen kielitaito (pintasujuvuus) tarkoittaa kykyä puhua sujuvasti konkreettisista, tavallisista arkiasioista ja se saavutetaan 1-3 vuodessa. Akateeminen kielitaito

(ajattelun kieli) tarkoittaa kykyä käyttää kieltä ajattelun välineenä ongelmanratkaisuihin, älyllisesti vaativissa tilanteissa, joissa ei ole ympäristövihjeiden apua. Se kehittyy 3-10 vuodessa. Lapsi tarvitsee n. 50-100 toistoa oppiakseen kunnolla uuden sanan. Kaksikielisyys ei aiheuta kielen tai kognitiivisen kehityksen poikkeavuutta.

Perustaksi käytännön opetukselle voidaan käyttää kielitaidon kämmenmallia, jossa sormet edustavat puhetta, puheen ymmärrystä, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksia. Peukalo kuvastaa puolestaan rakenteita ja sanastoa, jotka liittyvät muihin taitoihin olennaisesti. Kämmenmallissa kämmen kuvastaa kielitaitoa, jota tarvitaan, jotta pienemmät osat toimisivat. Varhaiskasvatuksessa työntekijöiden onkin tärkeää muistaa käyttää eri kielen rakenteita ja ottaa käyttöön niitä myös omassa toiminnassaan, jotta sanaston opettelu ei liiallisesti korostu.

Lapsen kielitaito kehittyy vaiheittain: ymmärtäminen, puhuminen, lukeminen ja kirjoittaminen. Erityisesti lapselle, joka ei puhu eikä ymmärrä suomea, perusturvallisuuden luominen arkipäivään on ensiarvoisen tärkeää.

Lähde: Suomi toisena kielenä. S2-opetus Ylöjärven varhaiskasvatuksessa

S2- opetuksen sisältöjä:

- minä: kehonosat, tunteet
- koti, perhe
- lähiympäristö, päiväkot
- vaatteet
- ruoka, ruokailu
- eläimet
- värit, lukukäsitteet
- verbit
- adjektiivit
- sijaintikäsitteet
- toimintaohjeiden noudattaminen
- puheen tuottaminen ja kertominen
- kysymyssanat

S2-opetuksen sisällöt valitaan suomalaiseen/ruualaiseen kulttuuriin kotouttavista aiheista muun muassa ruokailu, perhe, vaatetus, värit, vuodenaajat, luonto ja eläimet. Tavoitteena on, että lapsi oppii arkielämän perussanastoa ja käyttää sitä luontevasti eri tilanteissa. Sanavaraston kartuttaminen, käsitteiden harjaannuttaminen, toimintaohjeiden ymmärtäminen ja noudattaminen ovat S2-opetuksen keskeisiä sisältöjä ja luovat jatkumoa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.

Kuvien käyttö on tärkeää lasten kanssa päivittäisissä toiminnoissa. Kuva on konkreettinen ja pysyvä. Kuvat motivoivat lasta yrittämään itse ja näin tukevat lapsen omatoimisuutta. Kuvat luovat lapselle onnistumisen kokemuksia, kohottaen lapsen itsetuntoa. Kuvat rauhoittavat lasta pysähtymään. Kuvia tarvitaan jäsentämään aikaa (päivä/viikko-ohjelma jne.) ja omaa toimintaa (esim. tehtäväjärjestys, pukemiskuvat, liikennevalot jne.) sekä ennakoimaan tulevaa ja helpottamaan siirtymätilanteita. Kuvia

käytetään myös muistin apuna (aika, värit, lukumäärä, lorut, laulut, säännöt jne.) Kuvia voi käyttää myös reissuvihkossa lapsen päivän kulun kertomiseen. Valmiita kuvia saa esim. www.papunet.fi, leikkaamalla lehdistä, piirtämällä itse ja ottamalla valokuvia. Kuvat voivat olla esim. muovitaskuissa, naulakossa, pyykkipojilla narulla, avainrenkaassa, esineissä tai huonekaluissa jne.

Mitä iältään nuoremasta, suomea puhumattomasta ja ymmärtämättömästä lapsesta on kysymys, sitä tärkeämpää on antaa ja luoda mahdollisimman paljon **perus-turvallisuutta**. **Arjen päivittäiset tilanteet** perushoidossa ovat loistavia suomen kielen oppimistilanteita. Nimetään asioita, käytetään selkeää kieltä, kuvia jne. Aikuinen on aktiivisesti mukana lapsen toimissa päivän aikana ja vastaa sanallisesti kieltä taitamattoman lapsen viesteihin ja pyyntöihin. Käytetään paljon **toistoja**.

Lapsen iän ja suomen kielen taitojen karttuessa tarjotaan monipuolisesti kaikkea varhaiskasvatukseen arkeen liittyviä toimia muistaen s2-opetuksen näkökulma.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu monikulttuurisen lapsen vasukeskusteluihin, joissa sovitaan lapsikohtaisesti, miten veo on s2-opetuksessa mukana. Samalla kartoitetaan lapsen ensikielen taidot. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluja.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja arvioi lapsen suomen kielen kehitystä varhaiskasvatukseen suunnitelluilla menetelmillä, esim. kettutesti, kielireppu, lumiukko, Lauran päivä, esko, repun takanasa, pienten kielireppu. Mikäli mahdollista, arviointeja suositellaan tehtäväksi pikku hiljaa suomen kielen kehittymisen myötä.

Viimeistään esiopetuksen aikana on syytä arvioida tarkemmin lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä valmiuksia, koska eri kieli- ja kulttuuritaustainen lapsi tarvitsee perusopetuksessa samanlaiset valmiudet kuin suomenkielisetkin lapset. Tarvittaessa esiopetuksessa tehdään lapsen oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa ja pyydetään esim. puheterapeutin laajempi, kielellisten taitojen arviointi kyseiselle lapselle.

Lähteinä käytetty:

Ota koppi - monikulttuurisuus Helsingissä

Nissilä, Martin, Vaarala, Kuukka: Saako olla suomea - opas suomi toisena kielenä

S2-opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa- Kurikka, Yläjärvi, Lappeenranta, Kemi